

Получена: 22.07.2019 г.

Приета: 09.08.2019 г.

БОРИС КОЛЕВ – ОСНОВАТЕЛЯТ НА ДИСЦИПЛИНАТА РИСУВАНЕ В АРХИТЕКТУРНИЯ ФАКУЛТЕТ НА УАСГ

Й. Леков¹

Ключови думи: Борис Колев, учебна програма, рисуване, архитектура, специалността Архитектура, дисциплината Рисуване, преподаватели, образование, педагогически подход, творчески подход

РЕЗЮМЕ

Разглежда се личността на художника Борис Колев, професор и първи ръководител на катедра Рисуване, създадена през 1951 г. Той е създател на първата учебната програма по рисуване за специалността Архитектура в „Държавната политехника“. Коментира се програмата като теми и задачи и връзката ѝ с архитектурното образование.

1. Въведение

УАСГ е най-старото учебно заведение в страната, подготвящо архитекти.

УАСГ е правопреемник на „Висше техническо училище“ в София, където се създава специалността Архитектура. „На 4 октомври 1942 г. се поставя началото на Висшето техническо образование в страната с един единствен факултет с две специалности – Строително инженерство и Земерно инженерство. Специалността Архитектура се създава в рамките на Строителния факултет на „Висшето техническо училище“ една година по-късно (5 октомври 1943 г.)“ [1].

„В първия зимен семестър на 1943 г. преподаваните дисциплини са девет, като седмичната заетост е 30 часа, от които 13 часа лекции и 17 часа упражнения. В тези дисциплини влизат Моделиране (3 часа упражнения) – проф. Иван Лазаров; Рисуване (3 часа упражнения) – проф. Иван Пенков; История на изкуството (1 час лекции) – археолог проф. Димитър Димитров“ [2]. Преподавателите са поканени като утвърдени специалисти

---

¹ Йордан Петров Леков, гл. ас., кат. „Рисуване и моделиране“, УАСГ, бул. „Хр. Смирненски“ № 1, 1046 София, e-mail: ylekov@abv.bg

ти, всеки в своята област. Поради липса на база, часовете по Моделиране и Рисуване се провеждат в ателиетата на Художествената академия, а тези по История на изкуството в Археологическия музей, където археолог проф. Димитър Димитров е директор.

Разглежда се периодът на „Държавната политехника“ (1945 – 1953). В този период се създава дисциплината Рисуване в рамките на специалността Архитектура с първи преподавател художника Борис Колев.

Със създаването на „Държавна политехника“ за нуждите на специалността Архитектура, за преподавател по рисуване е поканен художника Борис Колев. От 1945 г. е хоноруван преподавател и след година и половина работа е избран за редовен доцент по Рисуване при катедра „История на архитектурата и стилознание“ в „Държавната политехника“. През 1950 г. се хабилитира като професор. Проф. Борис Колев е и първи ръководител на новосформираната през 1951 г. катедра „Рисуване“ и зам.-декан (1951 – 1952 г.).

2. Личността на Борис Колев

Проф. Борис Колев се разглежда като създател на дисциплината Рисуване към специалността Архитектура в новосъздадената „Държавна политехника“ (1945 – 1953 г.). В първите години той е натоварен със задачата да организира учебния процес по рисуване. Негови задачи са да създаде програма по рисуване, да привлече най-добрите специалисти за преподаватели по рисуване, да сформира колектив, който да гарантира високото ниво на преподаване на рисуването, каквото изисква висшето образование. Натоварен е и със задачата да покани преподавател по моделиране, който да създаде програма и да води часовете.

Важно за това изследване е да се разгледа и проследи творческия период и работа на художника Борис Колев преди постъпването му в „Държавната политехника“. Борис Колев завършва Художествената академия в София, специалност „Живопис“, през 1931 г. в курса на проф. Цено Тодоров. След вземането на държавния си изпит за гимназиален учител от 1934 – 1945 г. е назначен за учител в гр. Пещера, Мездра и София. Като художник Борис Колев работи активно, като през 1934 г. открива първата си самостоятелна изложба в гр. София, а през 1938 г. в гр. Мездра. От 1932 година участва със свои картини в общите изложби на „Съюза на художниците“, както и на дружествени изложби. През януари 1942 г. открива втората си самостоятелна изложба в гр. София. Важно е да се отбележи и работата му с проф. Кирил Цонев върху консервирането на стенописите на Боянската църква и тази в Земенския манастир през 1934 г., което събужда интереса му за по-нататъшни проучвания в областта на старобългарската живопис. През 1943 – 1944 г. специализира във Виена история на изкуството при проф. Залозиески. Във Виена е приет за член на „Kunsthistorisches Institut Wien“, където представя реферат за Ахилевата църква в Преспа и надписите в нея.

Професионалните му качества на талантлив художник, живописец и рисувач са определящи за избора му като хоноруван преподавател. Важна роля за поканата му като хоноруван преподавател има и натрупаният педагогическият опит през годините като преподавател по рисуване. Творческите работи и научните му разработки от предходния период, приложени на конкурса за доцент от 1946 г., както и научните му разработки, свързани с работата му в Архитектурния отдел, са от определяща важност при избора му за доцент между трима кандидати. Борис Колев единствен от всички представя хабилитационна работа „Живописната украса в българската къща“. Към документите за конкурса прилага също: „Научно и системно изложение на учебния материал по практическа перспектива и смещение, и хармония на боите, с оглед целта на рисуването, като

учебен предмет“; „Ролята на изобразителните изкуства – живопис и скулптура в живота“ – доклад от десет страници, който изразява общественото значение на тези изкуства; „Проектопрограма по Рисуване в Държавната политехника“ – по семестри за обучението в Държавната политехника. Към тази програма прилага и първата си лекция четена в Държавната политехника. В тази лекция художникът Колев изразява здравето си схващане за връзката между рисуване и архитектура. Също така прилага и албум от свои работи. Борис Колев написва „Теория на цветовете“, която е издадена през 1948 г. като учебник от Държавната политехника. Същият се представя като научен труд при хабилитацията му за професор през 1950 г.

След назначаването на Борис Колев за редовен доцент през 1946 г. се назначават като хонорувани преподаватели художникът Живко Чолаков (завършил живопис през 1939 г. в Художествената академия при проф. Н. Ганушев, учител по рисуване в гр. Нова Загора и Ямбол), който става редовен асистент от 1948 г. и художникът Жельо Желев (завършил стенопис в Художествената академия през 1945 г. като ученик на проф. Н. Кожухаров и проф. Д. Узунов), който става редовен асистент от 1950 г. С назначаването на двама асистенти се улеснява работата в интерес на обучението.

От 1946 г. до 1953 г., в началните години на организиране на дисциплината Рисуване се вземат под внимание специфичните изисквания, произтичащи от това, че обучението е насочено към нуждите на архитектурното образование. Разглеждат се различията в методите и времетраенето на обучението по Рисуване, което е различно в различните политехники. Търси се адекватното решение в диалог с колегите от Архитектурния отдел. Разбирането за целите и задачите на обучението по Рисуване в Държавната политехника е, че то трябва да бъде различно от това в Художествената академия. Механичното пренасяне на методи от Художествената академия се смята за ненужно. Дисциплината Рисуване се структурира съобразно изискванията, които поставят колегите архитекти, преподаватели в Архитектурния отдел. Това става ясно от запазените документи и лични дела на първите преподаватели в катедрата.

В първите години на работа като преподавател проф. Б. Колев създава нужната база за провеждане на упражненията по рисуване, като обзавежда кабинета по рисуване с помагала и модели. Провежда редица сказки и лекции за естетиката и теорията на изкуството, с цел повишаване на общата художествена култура на студентите от политехниката. Със същата цел проф. Б. Колев организира научен кръжок по рисуване, устройва редица научни екскурзии и изложби от студентски работи.

Основната задача на Борис Колев е създаването на учебна програма за дисциплината Рисуване, която включва изучаването на рисуване и живопис. Създаването на учебните задачи, структурирането им в отделни цикли от упражнения по семестри и създаването на цялостна програма в рамките на часовете, отделени в учебния план на специалността Архитектура. Учебната програма е съставена с ясна насоченост към нуждите на архитектурното образование като придобиване на знания и умения, свързани с рисуването (рисуване и живопис). В програмата се включва като завършващ цикъл от упражнения със специализирана насоченост темата „Декоративна задача“, творчески композиционни задачи и връзката на декоративно-монументалните изкуства с архитектурата.

3. Дисциплината рисуване. Учебна програма

Дисциплината Рисуване се изучава през първите осем семестъра, Моделиране се изучава два семестъра. Рисуването се преподава в рамките на три учебни часа седмично под формата на упражнения. Рисуването включва изучаване на графичните техники с

молив и перо през I, II, III и V семестър и техниката на акварела (живопис) през IV, VI, VII и VIII семестър. Изучава се и шрифт. Студентите посещават лекционни курсове по „Обща история на изкуството“ през I семестър и от 1948 г. „Цвят и композиция“ през VII и VIII семестър, които завършват с изпит.

За времето на обучението по Рисуване студентите изучават изразните средства на графиката и акварела като основни техники в учебната работа. Техният потенциал може да се прилага в работата по другите дисциплини на специалността Архитектура, както и в бъдещата им практика като архитекти.

Дисциплината Рисуване сформира екип от преподаватели, които са творци с изразена индивидуалност и с натрупан педагогически опит и специализация (живопис и стенопис). Всеки от тях участва активно в съставянето на учебните задачи, изграждането на методиката и начина на преподаване на включения в програмата учебен материал. Това води до постигане на така важното в случая разнообразие в подхода към изучаването на рисуването, живописа и декоративната задача, което се смята за важно и нужно за професионалното изграждане на бъдещите архитекти.

Колекцията учебни рисунки от началния период на преподаване на дисциплината Рисуване ни позволява да изградим до някаква степен реална представа за структурата на програмата, темите, включени в нея, задачите, основните акценти в обучението и начина на преподаване. Дисциплината е натоварена със задачата да организира обучението по Рисуване на студентите от специалност Архитектура. При структурирането на учебната програма се следва академичният модел като метод и форма на професионално обучение, вече развит в Художествената академия. Изучаването на дисциплините Рисуване, Моделиране и История на изкуството се придържа към установените вече традиции на академичното художествено образование в България.

През първата година от общия курс на обучение пред студентите се поставят перспективни задачи с основна цел култивиране на наблюдателност и усет към перспективата, елементарно теоретично и практическо усвояване на технически похвати, необходими във връзка с практиката им в специалните дисциплини.

Обучението започва с теоретичните принципи при изграждане на прости геометрични тела, преминава през изобразяването на гипсови архитектурни детайли (декоративни релефи, капители) и предмети от бита и достига до композиции (натюрморт), за да може студентите да се запознаят с основните закономерности на изграждане и моделиране на формите, прилагайки законите на перспективата и светлосянката, и тяхното вярно обемно-пластично изграждане със средствата на графичните материали.

Като важна част на обучението се включва и пленерното рисуване на архитектурни обекти, при което студентите прилагат наученото в ателието.

През втората и третата учебна година обучението включва изучаване на човешката фигура. През втората година тя се изучава по установения академичен метод. Рисуват се гипсови копия на антични маски, глави, фигури и класически релефи с фигурални композиции. През третата година рисуването на човешка глава и фигура (гола и облечена) е по натура. През двете години обучението обхваща рисуване и живопис.

Студентите се запознават с теоретичните принципи на анатомичния строеж на човешката фигура и нейните пропорционални зависимости, построяването ѝ с молив и акварел с цел вярно обемно-пластично и колористично изграждане на формата като обем в пространството, характерно за академичната етюдна рисунка.

От запазените учебни работи през този период се констатира, че при рисуването на гипсови модели в някои рисунки се наблюдава скованост, която може да се дължи на по-трудното усвояване на материята и на трудности, свързани с „преодоляване“ на средствата за изграждане, докато за живата натура може да се каже, че дава възможност за по-изразително изграждане на формата и пространството.

В четвърти курс рисуването продължава с изучаване на човешката фигура през двата семестъра. Рисува се гола и облечена фигура в интериор, седнала, с по-сложно движение и в по-сложни ракурсни положения. Изпълнява се с техниките на молива и акварела.

През VII семестър Рисуването има специална архитектурна насоченост – студентите се занимават с изучаване на архитектурната форма и пространство по натура (елементи, детайли, пространства). Рисуват се главно интериорни пространства. В ателието се аранжира композиция със стол, характерна декорация в класически стил, предмет от бита и драперия. Рисуват се интериорни пространства на обществени сгради – например Съдебната палата, детайли от интериорното архитектурно пространство на Храм-паметника Александър Невски, пейзажи.

През VIII семестър студентите изпълняват декоративно-композиционни задачи, които включват проектиране на декоративна архитектурна украса и включването ѝ в архитектурен проект. По характер задачите са творчески.

Дисциплината Рисуване формира своя облик, изграждайки цялостна програма, свързана с конкретната нужда от специфични знания и умения, необходими на студентите по Архитектура. Тя се съгласува с колегите архитекти. Предмет на обучение по Дисциплината Рисуване е разширеното изучаване на натурата в нейното многообразие от форми. Рисува се богатство от учебни постановки с различна големина на формата и пространството и с различно времетраене. Програмата включва учебни постановки в ателието и пленерното рисуване на архитектурни паметници и ансамбли в тяхната естествена среда. Сериозно се изучава човешкото тяло. Програмата обръща специално внимание на архитектурната форма (архитектурни обекти и комплекси, и ландшафтна архитектура) и архитектурното пространство (интериорно и екстериорно).

Реалистичният подход към натурата е водещ в учебната работа. Студентите се запознават с основните принципи и начини на изграждане на формата и пространството по натура посредством учебната рисунка. Типични изисквания към учебния етюд за този период са стремеж към вярна рисунка, успешно овладяване на формата в нейната триизмерност, разработване на локалния тон, степенуване на тоналното изменение на фигурата и фона в различните планове, връзката между фона и фигурата с цел връзка между двата елемента – образ и фон, и подчертаване на усещането за дълбочина.

Чрез изучаването на учебното рисуване се развива пространственото и образното мислене, дава се широка основа от знания и практически умения за изобразяване на формата и пространството.

4. Заключение

Амбицията на преподавателите от катедра „Рисуване“ за високо професионално ниво на образованието е определяща за преподаването на дисциплините Рисуване, Моделиране и История на изкуството.

Най-важното за този период, свързан със създаването на дисциплината Рисуване може да се отбележи, че се дължи изцяло на усилията на проф. Б. Колев като ръководител на дисциплината и колегите асистенти Живко Чолаков и Жельо Желев. Проф. Б. Колев изхожда от изискванията, наложени от колегите архитекти и реализира тези изисквания по един професионален начин в учебната програма като теми, задачи и начин на преподаване. Негова заслуга е и създаването на колектива от преподаватели за нормалното протичане на учебния процес в рисуването. Създаването на така нужната творческа атмосфера в часовете по рисуване в ателието и извън него. Стимулирането на творческите и артистичните възможности на студентите. Това създава условия за лична творческа изява и възпитаване на професионално отношение в работата. Организирането на

кръжок по рисуване дава възможност на студенти, които имат интерес за допълнителна работа, да използват знанията и уменията на преподавателите по рисуване. Ако се отчетат постигнатите резултати в студентските рисунки, запазени от този период в архива на катедрата, може да се отчете едно много добро ниво на извеждане на учебните задачи. Постигането на това ниво се дължи на високия професионализъм на преподавателите и високото методическо ниво на преподаване на учебния материал по такъв начин, че студентите да развият своя талант и покажат своите възможности. За постигнатите резултати трябва да се отдаде и дължимото на самите студенти, проявения талант, желание и амбиция за работа и постигане на високи резултати, които осмислят положените усилия от страна на преподавателите. Осъществяването на тази връзка може да се определи като много важна за цялото обучение като процес. Тази творческа атмосфера и връзка преподавател – студент дава възможност да се реализират високите изисквания и да се получат високи резултати. Учебното съдържание, разпределено в тези осем семестъра с ясна насоченост към архитектурното образование, обхваща един широк диапазон от знания и умения които студентите придобиват с цел да им послужат в проектантските дисциплини и в бъдещата им работа като архитекти. Така създадената учебна програма в тези начални години изучава рисуване, живопис, декоративната задача като завършващ цикъл от упражнения и връзката на декоративно-монументалните изкуства с архитектурата. Тази програма като цялостна структура и съдържание ще служи за основа, върху която ще се развива дисциплината Рисуване.

ЛИТЕРАТУРА

1. Алманах. Първите студенти и преподаватели по Архитектура 1943. София, ВИАС, Архитектурен факултет, Съюз на архитектите в България 1993, с. 7.
2. Пак там, с. 17.
3. ЦДА, фонд № 1672, оп. 2 а.е. № 207.

BORIS KOLEV – THE FOUNDER OF THE DISCIPLINE DRAWING IN THE FACULTY OF ARCHITECTURE AT UACEG

Y. Lekov¹

Keywords: Boris Kolev, programme of studies, drawing, architecture, teachers, education, pedagogical approach, creative approach

ABSTRACT

The paper explores the personality of the painter Boris Kolev, professor and first head of the Drawing Department, created in 1951. He is the founder of the first drawing programme of studies for architecture in the State Polytechnics. The paper comments on the programme as tasks and topics as well as its link with the architectural education.

---

¹ Yordan Lekov, Chief Assist. Prof. Dr., Dept. “Drawing and Modelling“, UACEG, 1 H. Smirnski Blvd., Sofia 1046, email: ylekov@abv.bg